

หนังสืออ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลืองสำหรับเยาวชนไทย เรื่อง “มลาบรี”

EXTERNAL READING BOOK ABOUT SPIRITS OF THE YELLOW LEAVES

FOR THAI YOUNG – ADULT, THE STORY OF “MLABRI”

ธีรवारภรณ์ ไททยาพิศาล และวรรณนะ หนูหมื่น

Theevaraphat Waithayapisarn and Wanna Numun

สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Program of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

E-mail: w.theevaraphat@gmail.com

Received October 20, 2023; Revised March 28, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลือง เรื่อง “มลาบรี” ที่สื่อความหมายของผีตองเหลืองให้เยาวชนได้เรียนรู้ วิจัย คือ รวบรวมข้อมูล ศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูล รายงานผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา สรุป และอภิปราย ผลการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า หนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลือง เรื่อง “มลาบรี” ได้ปลูกฝังให้เยาวชนผู้เรียนเคารพความเป็นมนุษย์ของชนเผ่าเร่ร่อนและรู้คุณค่าป่าไม้ หนังสืออ่านนอกเวลาดังกล่าวได้สื่อความหมายถึงผีตองเหลือง ดังนี้ 1. ผีตองเหลืองเป็นผู้เคารพและเกรงกลัวธรรมชาติ 2. ผีตองเหลืองเป็นคนป่าเร่ร่อน 3. ผีตองเหลืองเป็นผู้รักษาธรรมชาติและผืนป่า และ 4. ผีตองเหลืองเป็นชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ วิถีทางภาษาที่สื่อถึงผีตองเหลือง ได้แก่ 1) วิธีการอ้างอิง (Referencing) 2) วิธีการขยายความ (Modification) 3) วิถีอุปมาอุปไมย (Metaphor) และ 4) วิถีของเรื่องเล่า (Narrative) โดยประโยชน์จากการศึกษาหนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลือง ได้สะท้อนให้เห็นว่า หนังสืออ่านนอกเวลาพยายามสอดแทรกชุดความคิดของอำนาจรัฐเป็นสื่อกลางเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของคนในสังคมไทย ให้เกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ถึงแม้เป็นชนป่าเร่ร่อนก็มีสิทธิเท่าเทียมกันในสังคม และยังสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนรู้จักการอนุรักษ์ป่าไม้ในประเทศไทยซึ่งเป็นต้นกำเนิดของความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและระบบนิเวศน์

คำสำคัญ: หนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลา, ผีตองเหลือง, เยาวชนไทย, มลาบรี

Abstract

The objective of this research article is to study a outside reading book about Spirits of the Yellow Leaves or Phi Tong Lueng entitled “Mlabri” that conveys the meaning of the yellow Phi Tong for youth to learn. The research method is collecting of

information, studying related research and analysis of data. The results of the study are reported in the form of description, summary, and discussion of the findings. The results of the study found that outside reading book about Phi Tong Lueang entitled “Mlabri” had instilled in young learners’ respect for the humanity of nomadic tribes and known the value of forests. The textbook for outside reading conveyed the meaning of Phi Tong Lueang as follows: 1. Phi Tong Lueang was person who respected and feared nature; 2. Phi Tong Lueang was a nomadic forest person; 3. Phi Tong Lueang was the preserver of nature and the forest and 4. Phi Tong Lueang was a tribe that was about to disappear. Linguistic methods that expressed Phi Tong Lueang were as follows: 1) How to refer to (Referencing) 2) How to expand (Modification) 3) Method of metaphor (Metaphor) and 4) Method of story telling (Narrative). That is, a benefit from studying outside reading book about Phi Tong Lueang reflects that the outside reading book tries to insert the mindset of state power as a medium to instill in children and youth an awareness of the ethnic differences of people in Thai society, honor human dignity equally, even if they are nomadic forest people, they have equal rights in society. It also creates awareness among children and youth about forest conservation in Thailand, which is the source of natural perfection and ecology.

Keywords: Outside Reading Book, Spirits of the Yellow Leaves, Thai Young – Adult, Mlabri

บทนำ

หนังสืออ่านนอกเวลามีส่วนสำคัญและมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน ดังที่ สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา สถาบันภาษาไทย กระทรวงศึกษาธิการ (2560) อธิบายไว้ว่า หนังสืออ่านนอกเวลา คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง ตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้อ่านนอกเวลาเรียน เมื่อพิจารณาหนังสืออ่านนอกเวลา ประเภทบันเทิงคดี ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มุ่งเสนอ ประสบการณ์ สร้างความน่าเชื่อถือและกลมกล่อมให้ผู้เรียนคล้อยตามความคิดของผู้เขียน จึงเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการใช้เป็นเครื่องมือโน้มน้าวและปลูกฝังความคิดสำคัญต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน ดังที่ มนุนกุล ทิมอ่ำ (2548) อธิบายว่า สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิดตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า หนังสืออ่านนอกเวลาเป็นวรรณกรรมที่มีส่วนช่วยในการกลมกล่อม โน้มน้าว และปลูกฝังความคิดสำคัญด้านต่าง ๆ รวมไปถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงามและถูกต้องเหมาะสมไปสู่ผู้เรียน

หนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชนผู้เรียนยังสื่อความหมายถึงสิ่งต่าง ๆ โดยความหมายของสิ่งที่สื่อในวรรณกรรมอาจสอดแทรกนัยสำคัญของสังคมที่ต้องการสื่อถึงจุดมุ่งหมายหลักของสังคม จุดมุ่งหมายของสังคมถูกถ่ายทอดผ่านวาทกรรม วาทกรรมในความหมายของฟูโกต์นั้น ได้นำเอาความรู้ อำนาจ และความจริงมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน โดยที่วาทกรรมนั้นเป็นระบบในการสร้างอัตลักษณ์และความหมาย หรือการนิยามความรู้บางอย่างให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้มีอำนาจในการกำหนด อำนาจ ความรู้ และความจริง นอกจากนี้วาทกรรมยังต้องมีปฏิบัติการเชิงวาทกรรมเพื่อต่อย้ำ ความรู้ ความจริงและอำนาจด้วยการอธิบาย การอบรมสั่งสอน การเผยแพร่แนวคิดผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โฆษณา ขวนเข็ญ และปฏิบัติการที่เป็นการลงมือดำเนินการในรูปแบบของการกระทำหรือกิจกรรม

หนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชนผู้เรียนจึงไม่ได้นำเสนอความจริงในอุดมคติเกี่ยวกับชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์อีกต่อไป แต่วรรณกรรมหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชนผู้เรียนเป็นการนำเสนอ “ระบอบแห่งความจริง” หรือความจริงที่ผู้เขียนเชื่อ เนื่องจากอยู่ภายใต้กรอบวาทกรรมหนึ่ง ๆ ภาพตัวแทน (Representation) ในหนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชนผู้เรียนซึ่งเป็นวรรณกรรมแขนงหนึ่งจึงไม่ใช่ภาพแทนในอุดมคติอีกต่อไป หากแต่เป็นภาพตัวแทนที่เป็นมุมมองของผู้เขียนโดยเกี่ยวข้องกับกรอบวาทกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2548) ดังนั้นวาทกรรมจึงต่อย้ำ ความรู้ความจริง และอำนาจของวาทกรรม เช่น ในหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชน เรื่อง มลาบรี การให้ความหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์นี้ยังคงอยู่ภายใต้กรอบของวาทกรรมหลักของสังคม มลาบรีจึงเป็นสิ่งที่หลาย ๆ คนเข้าใจตามชุดความคิดหลักที่คนในสังคมยอมรับว่าพวกเขาคือ “ผีตองเหลือง” หนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชนผู้เรียนเรื่อง มลาบรี แต่งขึ้นเพื่อสร้างเสริมจริยธรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม โดยเนื้อหาภายในเล่มได้สอดแทรกการปลูกจิตสำนึกในการหวงแหนทรัพยากรของแผ่นดินให้คงอยู่ โดยสะท้อนมุมมองการเล่าเรื่องผ่านตัวละครที่เป็นเด็กน้อยชาวป่าผู้บริสุทธิ์จากการปรุงแต่ง ในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่เด็กโดยทั่วไปไม่อาจพบและเรียนรู้ได้จากตำรา การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เกิดขึ้นในห้องเรียนของคนที่อาศัยอยู่ในป่ากับความเป็นชาติพันธุ์ที่มักถูกมองว่าไร้อารยธรรม เป็นสินค้าที่เป็นตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ ดำเนินเรื่องผ่านประสบการณ์ที่แปรเปลี่ยน จากเดินทางในป่าจนมาอาศัยในเมืองเพื่อตามหาพ่อที่ตกเป็นแพะรับบาปจากความหิวโหยที่ต้องการผลประโยชน์จากธรรมชาติของคนเมืองผู้มีอารยะ หนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชนยังสอดแทรกเรื่องราวแห่งยุคสมัยรวมทั้งคตินิยมต่าง ๆ ผ่านหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการสื่อความหมายถึงผีตองเหลืองในหนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาสำหรับเยาวชนเรื่อง มลาบรี ที่สะท้อนความหมายของค่านิยมกระแสหลักและความหมายจากตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ในวรรณกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาหนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลือง เรื่อง “มลาบรี” ที่สื่อความหมายของผีตองเหลืองให้เยาวชนได้เรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

หนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ผู้เรียนอ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่าน เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนและเป็น “เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร” ที่จะ “สร้างความเข้าใจ” และถ่ายทอดสารบางอย่างที่รัฐมีความมุ่งหมาย อันได้แก่ “ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” การสร้างความเป็น “เอกภาพ” และสร้าง “บุคลิกภาพของคนในชาติ” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ทั้งยังมุ่งให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น อาจเป็นหนังสือสารคดี นวนิยาย นิทาน ฯลฯ ที่มีลักษณะไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ มีคติและมีสาระประโยชน์ (ปราณี ปราบริปู และคณะ, 2560) การศึกษาหนังสืออ่านนอกเวลาจึงมีความน่าสนใจในแง่ที่จะแสดงให้เห็นถึงความคิด หรือความคาดหวังบางประการของรัฐ ที่ต้องการสร้างบุคลิกภาพเด็กออกไปสู่สังคม แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์ในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมของแฟร์คลัฟ ดังนี้ แฟร์คลัฟ Fairclough (1995) เป็นนักภาษาศาสตร์ที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม เสนอแนวคิดที่ว่า ภาษามีความสัมพันธ์กับสังคม “แบบวิภาษ” กล่าวคือ ความคิดและภาษาถูกกำหนดโดยสถานการณ์ สถาบันและโครงสร้างทางสังคม ในขณะที่เดียวกันภาษาก็มีอิทธิพลในการกำหนดสังคมด้วยจากแนวทางการศึกษาดังกล่าวนักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับสื่อเกี่ยวกับเด็ก พบว่าหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่าสิ่งที่ถ่ายทอดเป็นสิ่งที่จะต้องและเหมาะสมเนื่องจากการได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบจึงเป็นสื่อที่แฝงความคิดความเชื่อบางประการที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้คนในสังคม (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554) หนังสืออ่านนอกเวลาเป็นสื่อการเรียนรู้ที่นอกจากจะสร้างความบันเทิงแก่ผู้เรียนแล้ว ยังแฝงจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เติบโตมาด้วยประสบการณ์จากการเรียนรู้ที่ดี และได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นระเบียบของสังคม การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนผ่านวรรณกรรมผู้แต่งหรือนักเขียนสามารถสอดแทรกอุดมการณ์และค่านิยม โดยมักปรากฏตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่คอยอบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทาง บอกเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาของตน ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญในการธำรงรักษาค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรมอันดีงามให้ดำรงอยู่ต่อไป อาจกล่าวได้ว่าหนังสือนอกเวลาเป็นวรรณกรรมคำสอนประเภทหนึ่ง ที่สอดแทรกคำสอนต่าง ๆ รวมถึงการปลูกฝังสิ่งดีงามให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศต่อไป

การสื่อความหมายให้เยาวชนได้เรียนรู้ กระบวนการสร้างความหมายได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นปัจจัยสำคัญทางสังคม ในฐานะที่เราเป็นผู้ใช้ภาษา เราทำงานกับความหมายอยู่ตลอด แม้แต่การพูดกับตนเอง ก็ยังต้องใช้ความหมาย เราอ่านหนังสือ หรือฟังคนพูดรู้เรื่อง ก็เป็นเพราะเราเข้าใจความหมาย จะเห็นได้ว่าความหมายคือการเข้าใจสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารให้ผู้รับสารเข้าใจในสารที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อด้วยการกำหนดและทำความเข้าใจร่วมกันเบื้องต้นก่อนที่จะสื่อสารระหว่างกัน

ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน (อ้างถึงใน บุญยาพร กิตติสุนทรโรภาส และนิธิตา แสงสิงแก้ว, 2562) ที่อธิบายว่า ความหมายคือผลผลิตของกระบวนการสื่อสารและจะเกิดขึ้นเมื่อมีกระบวนการแปลงโลกทางความจริงทางกายภาพ ให้กลายเป็นโลกแห่งความเข้าใจ โดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อสรุปรวบยอดความหมาย จนกลายเป็นความเข้าใจร่วมกัน เห็นได้ว่าการรับรู้ความหมายต่าง ๆ เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมโดยมีภาษาเป็นสื่อกลางในความสัมพันธ์

ขณะที่ Stuart hall (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2541, น.37) อธิบายว่า ความหมายจะถูกสร้างขึ้นในกระบวนการเข้ารหัสของผู้ส่งสาร ขึ้นต่อมาความหมายจะถูกสร้างขึ้นอีกครั้งในกระบวนการถอดรหัสของผู้รับสาร โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นกรอบในการตีความส่วนบุคคล ทั้งนี้ผู้รับสารจะมีรูปแบบในการถอดรหัส 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) Dominant meaning คือ ผู้รับสารตีความหมายในแนวทางในแนวทางที่ผู้ส่งสารต้องการ 2) Negotiated meaning คือ ผู้รับสารมีการต่อรองความหมายโดยนำกรอบการตีความแบบอื่น ๆ มาใช้ แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธความหมายของผู้ส่งสารเลยทีเดียว 3) Opposition meaning คือ ผู้รับสารตีความหมายในลักษณะตรงกันข้ามกับที่ผู้ส่งสารต้องการ

ภาษาทำให้เกิดกระบวนการการสร้างความหมาย เพราะภาษาทำงานเป็นระบบตัวแทนผ่านเครื่องหมายและสัญลักษณ์ เพื่อแสดงถึงแนวคิดและความรู้สึกต่าง ๆ ผ่านภาษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการสร้างความหมาย กล่าวได้ว่าภาษามีรูปแบบ และปฏิบัติการทางภาษาที่ทำให้เราเข้าใจโลกและตีความโลกในรูปแบบเดียวกัน เข้าใจมนุษย์ได้มากขึ้น จากมุมมองนี้เป็นเรื่องของการจัดการสัญลักษณ์เพื่อให้การสื่อสารระหว่างกันบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม การสร้างความหมายย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม การต่อสู้ทางความหมายเป็นการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจในการให้ค่านิยามแกสิ่งต่าง ๆ ในสังคม

หนังสือเกี่ยวกับผีตองเหลือง หรือ "มลาปรี" เป็นชื่อชนกลุ่มน้อยพวกหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และประเทศลาว ในประเทศไทย นิยมเรียกว่า "ผีตองเหลือง" เสรี อาจสาลี (2506) ให้นิยามความหมายของผีตองเหลืองไว้ดังนี้ “ผีตองเหลือง เป็นชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่บริเวณแถบเหนือของประเทศไทย ชนเผ่านี้อยู่อาศัยอย่างลึกลับ มีหัวหน้าสำหรับปกครองดูแล มักย้ายที่อยู่เสมอ น้อยคนนักที่จะได้พบและวิสาสะกันอย่างเป็นทางการ” การเป็นอยู่อย่างลึกลับ ทำให้คนส่วนใหญ่ขนานนามให้เขาว่า “ผีตองเหลือง” จากลักษณะการหลบหนีเมื่อเจอผู้คนและการหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย คนส่วนใหญ่ที่พบจึงคิดว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีลักษณะคล้ายผี

ผีตองเหลืองมีลักษณะการแต่งกายที่เรียบง่าย ผู้ชายมักแต่งตัวด้วยผ้าเก่า ๆ ปิดบังตรงอวัยวะสืบพันธุ์ ไม่ก็ใช้ใบตองปิดเหมือนกับคนป่าแอฟริกา ไม่สวมเสื้อ ผิวเหลืองคล้ายกับคนติดฝิ่น ผู้หญิงมีผ้าถุงสวมใส่ ปล่อยผมเป็นกระเชิง ใส่เสื้อบ้างไม่ใส่เสื้อบ้าง เด็ก ๆ ไม่ค่อยปิดบังกายด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ ปล่อยตัวล่อนจ้อนแม้อากาศจะหนาวเพียงใดก็ตาม เนื่องจากชนเผ่านี้อยู่บริเวณแถบเขาที่มีอากาศหนาว จึงไม่ค่อยอาบน้ำ ไม่มีสติปัญญาคิดจะหาเสื้อผ้าสวมใส่หรือแม้แต่การปั่นฝ้ายเพื่อนำมาทำเสื้อผ้าอาภรณ์ ทุกคนมีรูปร่างลักษณะไม่สมบูรณ์ที่สูงก็สูงชนิด ผอมกะหร่อง แต่ส่วนมากมักจะเตี้ยแคระแกรน ผู้หญิงมักมีรูปร่างเล็ก มักมีลูกมีผัวแต่อายุน้อย ชนเผ่าไม่สูงส่งกับคนเขาทำให้ยังเป็นชนเผ่าที่อยู่กันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ได้เสียกันในวงแคบซึ่งคิดว่าต่อไปไม่นานชนเผ่าผีตองเหลืองอาจสูญพันธุ์ไปได้

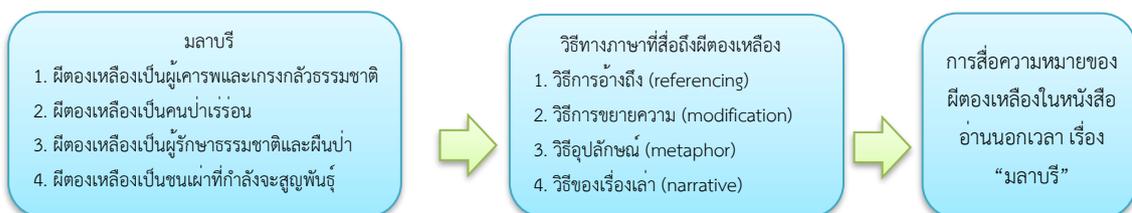
ที่อยู่อาศัยของผีตองเหลืองมักปลูกเป็นเพิงเล็ก ๆ เมื่อไม่ชอบใจก็เผาหรือทำลายเสีย เส้นทางไปสู่เผ่าผีตองเหลืองนับว่าเป็นการเดินทางที่ค่อนข้างลำบากอยู่ลึกเข้าไปในป่าลำเนาไพรยากที่ใครจะเข้าไปถึงได้ง่าย ๆ

ประเสริฐ ชัยพิภุสิต (2542) อธิบายถึงผีตองเหลืองว่า ผีตองเหลืองเรียกเชื้อชาติตนเองว่า “มลาบรี” มีความหมายว่าคนป่า สำหรับคำว่าผีตองเหลืองเป็นชื่อเรียกของชาวบ้านคนไทยทางภาคเหนือที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้ เนื่องจากชนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมเร่ร่อนอาหารล่าสัตว์และพืชผักผลไม้ต่าง ๆ ในป่ามารับประทาน มีที่พักบนที่สูง สร้างเพิงหลังคามุงด้วยใบตองสำหรับเป็นอาศัยในระหว่างหาอาหาร เมื่อไหร่ที่อยู่อาศัยนั้นมีอาหารไม่เพียงพอก็จะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพื่อหาอาหารต่อไป ชาวบ้านแถวนั้นเคยพบชนกลุ่มนี้ตั้งแต่เริ่มสร้างที่อยู่และสังเกตว่าเมื่อใบตองเปลี่ยนเป็นสีเหลืองก็จะย้ายไป ประกอบกับลักษณะนิสัยของเขาเมื่อได้พบกับคนไทยหรือคนเผ่าอื่น ๆ ที่ไม่เคยรู้จักก็จะอพยพหลบหนีทันทีจึงเป็นที่มาของ “ผีตองเหลือง”

จากนิยามความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของผีตองเหลืองได้ว่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ผืนป่าทางตอนเหนือของประเทศไทย คนไทยส่วนใหญ่เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “ผีตองเหลือง” โดยให้นิยามจากลักษณะที่อยู่อาศัยที่นิยมนำใบตองป้ามามุงหลังคาเพิงพัก และย้ายที่อยู่เมื่อใบตองเปลี่ยนเป็นสีเหลือง รวมทั้งการหลบหนีจากผู้คนอย่างรวดเร็วเมื่อมีกลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกันเข้ามาใกล้บริเวณที่พัก แต่คำเรียกขานที่คนต่างกลุ่มเรียกนั้นเป็นที่พอใจนักสำหรับพวกเขา เขาพึงใจที่จะให้คนเรียกพวกเขาว่า “มลาบรี” ซึ่งมีความหมายว่าคนป่า ตามลักษณะที่อยู่อาศัย พวกเขามีวิถีในการดำรงชีวิตด้วยการเก็บของป่า ล่าสัตว์ มีรูปร่างลักษณะตัวเล็กแต่แข็งแรง มีความเชี่ยวชาญในการล่าสัตว์ ไม่มีความต้องการเงินทอง หากอยากได้สิ่งของหรือเครื่องมือเครื่องมือนี่ต่าง ๆ ก็จะนำของที่ทำมาได้จากในป่ามาแลกเปลี่ยน ในปัจจุบันวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นี้เปลี่ยนแปลงไปจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาหนังสืออ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลือง เรื่อง “มลาบรี” ที่สื่อความหมายของผีตองเหลืองให้เยาวชนได้เรียนรู้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีทางด้านวรรณคดีศึกษา เพื่อวิเคราะห์ตัวบทที่เป็นเรื่องเล่าหลักในวรรณกรรมหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” ซึ่งสะท้อนความหมายของผีตองเหลือง โดยมีองค์ประกอบดังนี้

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

หนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” ซึ่งเป็นตัวบทเรื่องเล่าหลัก ทั้งบทสนทนาและบทบรรยาย ซึ่งสะท้อนความหมายของผีตองเหลือง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา พิจารณาประเด็นด้านเนื้อหาที่สะท้อนความหมายของผีตองเหลืองดังนี้

2.1 การสะท้อนความหมายของผีตองเหลือง

2.2 การสะท้อนความหมายโดยวิธีการทางภาษา

การเก็บรวบรวมและคัดเลือกข้อมูล

1. พิจารณาวรรณกรรมหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวบทเรื่องเล่าหลัก ทั้งบทสนทนาและบทบรรยาย

2. คัดเลือกข้อมูลจากตัวบทเรื่องเล่าหลัก โดยใช้เกณฑ์พิจารณาแบบเจาะจงเฉพาะส่วนที่มีการสะท้อนความหมายของผีตองเหลืองจากในบทสนทนา และบทบรรยาย ที่อยู่ในตัวบทเรื่องเล่าหลักของวรรณกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่เจาะจงเฉพาะส่วนที่มีการสะท้อนความหมายของผีตองเหลืองจากในบทสนทนา และบทบรรยาย ที่อยู่ในตัวบทเรื่องเล่าหลัก นำข้อมูลเหล่านี้มาจัดกลุ่ม โดยวิเคราะห์เพื่อแยกกลุ่มของแนวคิดต่างๆที่สะท้อนความหมายของผีตองเหลือง

การเสนอผลการศึกษา

การเสนอผลการศึกษาใช้แนวทางด้านวรรณคดี โดยพรรณนาวิเคราะห์วรรณกรรมหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” ในประเด็นการสะท้อนความหมายของผีตองเหลือง ได้แก่ 1. ผีตองเหลืองเป็นผู้เคารพและเกรงกลัวธรรมชาติ 2. ผีตองเหลืองเป็นคนป่าเร่ร่อน 3. ผีตองเหลืองเป็นผู้รักษาธรรมชาติและผืนป่า และ 4. ผีตองเหลืองเป็นชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยพบว่า หนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลืองเรื่อง “มลาปรี” ได้สื่อความหมายของผีตองเหลืองให้เยาวชนได้เรียนรู้ 1. ผีตองเหลืองเป็นผู้เคารพและเกรงกลัวธรรมชาติ 2. ผีตองเหลืองเป็นคนป่าเร่ร่อน 3. ผีตองเหลืองเป็นผู้รักษาธรรมชาติและผืนป่า และ 4. ผีตองเหลืองเป็นชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ ดังนี้

1. การสื่อความหมายของผีตองเหลือง

1.1 ผีตองเหลืองเป็นผู้เคารพและเกรงกลัวธรรมชาติ

ผีต้องเหลืองในหนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาจะให้ความสำคัญต่อผีป่าและธรรมชาติรอบตัว เพราะป่าคือที่อยู่และแหล่งอาหารของคนกลุ่มนี้ โดยผู้แต่งได้อธิบายไว้ว่า “พวกเขาคือมลาบริ คนที่มี ดอยสูงเป็นบ้าน มีอาแสก (ดวงอาทิตย์) เป็นพ่อ มีอาอูย (ดวงจันทร์) เป็นแม่ มีชะมอน (ดวงดาว) เป็นลูกเปรียบเสมือนความหวังอันพริบพราย” หนังสือนอกเวลากล่าวถึงธรรมชาติ โดยยกดวงอาทิตย์ เปรียบเป็นพ่อ ดวงจันทร์เป็นแม่ของชนเผ่าผีต้องเหลือง การให้ความหมายของธรรมชาติแทนพ่อและแม่ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้ให้ความสำคัญต่อธรรมชาติเพราะดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ให้แสงสว่างและความอบอุ่นในตอนกลางวันและยังนำทางพวกเขาให้พ้นจากอันตรายที่อยู่รอบตัว ของเขาในป่า ความหมายของดวงอาทิตย์ที่กล่าวเปรียบกับพ่อของคนในสังคมไทยที่มีความคิด แบบบิดาธิปไตย ยกย่องว่าพ่อคือผู้ชายที่เข้มแข็ง มีเหตุผลและเป็นผู้นำ ในเรื่องเล่าหลักพ่อคือผู้ที่ทำ หน้าที่ปกป้องคนในครอบครัวจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว หาแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์และที่อยู่ที่ปลอดภัย ให้กับสมาชิกในครอบครัว

1.2 ผีต้องเหลืองเป็นคนป่าเร่ร่อน

คนในสังคมเรียกคนกลุ่มนี้ว่าผีต้องเหลืองก็เพราะ คนกลุ่มนี้มักย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ เมื่อใบตอง เปลี่ยนสีจากสีเขียวเป็นสีเหลือง ในเรื่องเล่าหลักก็เช่นกันผู้เขียนบรรยายฉากที่แสดงให้เห็นการผลิตซ้ำ ความหมายของคนในสังคมกระแสหลักไว้ว่า

“สองพ่อลูกก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างเร่งรีบ เนื้อตัวเปล่าเปลือย เดินแหวกม่านฝนไปตาม เส้นทางที่คดเคี้ยว ทั้งเนื้อทั้งตัวพวกเขามีเพียงเปลือกต้นลุนที่มาหุบแผ่รั้งด้วยเถาวัลย์คาดเอวให้ เปลือกต้นลุนปิดบังสัญลักษณ์ของลูกผู้ชายไว้เบื้องหน้าอย่างหมิ่นเหม่

ในสายตาของคนเมืองแล้ว พวกเขาเป็นพวกเร่ร่อน เป็นคนป่า เป็นชนเผ่าที่ไม่มีวัฒนธรรมเด่น ไต่ ๆ เป็นพวกผีต้องเหลืองของคนเหนือที่เคยเห็นการย้ายเพิงพักเมื่อใบตองเริ่มเหลือง”

จากเนื้อเรื่องที่ยกมาในฉากนี้แสดงให้เห็นการเดินทางในป่าของคนกลุ่มนี้ว่ามีแหล่งที่อยู่ในป่า อีกทั้งยังบรรยายการแต่งกายของพวกเขาที่ใช้เพียงเปลือกไม้มาปิดบังอวัยวะที่แสดงความเป็นเพศ ซึ่งแตกต่างจากคนเมืองใส่เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายมิดชิด และมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

1.3 ผีต้องเหลืองเป็นผู้รักษาธรรมชาติและผีป่า

ความคิดของตนในความหมายกระแสหลักมักมองว่าชนเผ่าต่าง ๆ เป็นผู้ทำลายธรรมชาติและ ผีป่า แต่มลาบริในเรื่องเล่านี้ผู้แต่งได้เล่าให้เห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้ไม่เคยทำลายธรรมชาติ ทั้งพวกเขายัง คอยรักษาสมดุลของธรรมชาติและปล่อยให้ธรรมชาติได้มีเวลาฟื้นฟูตัวเองให้กลับมาสมบูรณ์ ดังความ ตอนหนึ่งว่า

“แม่พาเขาไปยังบริเวณที่เคยหามันป่า แม่หลุมที่แม่เคยขุด และเขาเคยกลบนั่นจะมีพืชคลุม ดินขึ้นเต็มไปหมดแล้ว แต่สิ่งที่เขาเห็นอยู่ตรงหน้าก็คือถ้ำมันยาวเพื่อย่อยเลี้ยวทอดเขี้ยวสดไปตาม พื้นดิน

แม่หันมายิ้มให้เขา

“ขุดสิ” แม่ยื่นเสียมให้ เขาทำทุกอย่างเหมือนที่แม่ทำ นั่นคือขุดเป็นหลุมรอบ ๆ ถ้ำมัน ขุดลึก ที่สุดจนเห็นรากของมัน

“มัน มันงอกหรือแม่” เขาหันมาถาม”

จากเนื้อเรื่องข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการรักษาแหล่งอาหารในธรรมชาติ ตัวละครใช้วิธีการขุดไปรอบ ๆ โคนของมันเพื่อให้เห็นรากมันและตัดส่วนที่เขานำมาใช้เป็นอาหารแล้วฝังกลบไว้เพื่อให้มันเติบโตขึ้นมาใหม่เป็นอาหารของพวกเขาได้ต่อไป การที่เขาไม่ตัดมันออกมาแบบถอนรากถอนโคนเพราะหากขุดมันขึ้นมาทั้งรากนั้นจะทำให้แหล่งอาหารนั้นหมดไป สมดุลของธรรมชาติที่เขาอาศัยอยู่ก็สูญเสียชีวิต

1.4 ผีต้องเหลืองเป็นชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์

ชนเผ่าต้องเหลืองมีความสัมพันธ์กับป่าเพราะป่าเป็นที่อยู่ แหล่งอาหารของพวกเขา เมื่อคนเมืองเข้ามาครอบครองพื้นที่ป่า ตัดไม้ทำลายป่าทำให้ธรรมชาติเสียสมดุล ชนเผ่าเหล่านี้ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในป่าได้ การสูญสิ้นเผ่าพันธุ์นี้อาจไม่ได้หมายถึงการหายไปจากโลกใบนี้ แต่หมายถึงการสูญเสียชีวิตความเป็นตัวตนและอัตลักษณ์ทางเผ่าพันธุ์ของพวกเขา ความตอนหนึ่งว่า

“มลาบรียูกับป่า มีป่ามีมลาบรี ไม่มีป่าไม่มี มลาบรี” ตะเบ็งหันมองรอบดอยสูง “เมื่อก่อนมลาบรีตายก่อนป่า แต่เดี๋ยวนี้ ป่าตายก่อนมลาบรี”

จากเนื้อเรื่องข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มลาบรีหรือผีต้องเหลืองอยู่ได้เพราะมีป่า แต่เมื่อป่าค่อย ๆ ถูกทำลายวิถีชีวิตของพวกเขาถูกทำลายไปด้วย การถูกทำลายตัวตนและอัตลักษณ์ของชนกลุ่มนี้ก็เหมือนการสูญสิ้นเผ่าพันธุ์ การเล่าเรื่องของผู้เขียนสะท้อนให้เห็นปัญหาสังคมที่กำลังเกิดในในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อกระตุ้นตระหนักถึงการรักษาธรรมชาติเพราะหากไม่มีธรรมชาติ มนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติก็จะสูญสิ้นไป

2. วิถีทางภาษาที่สื่อถึงผีต้องเหลืองจากหนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลา มีดังนี้

2.1 วิธีการอ้างอิง (referencing) เป็นกลไกในการเชื่อมโยงข้อความ การอ้างอิงอาจใช้

ชื่อ สรรพนาม หรือคำเรียกขานเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันในความหมายที่กล่าวถึง ซึ่งอาจประกอบด้วยคำคำเดียว วลีหรือประโยค การอ้างอิงยังบ่งชี้ลักษณะ สถานะภาพและตัวตนของผู้ที่ถูกกล่าวอ้างอิง และยังแสดงมุมมองของผู้พูดต่อสิ่งของหรือบุคคลที่ถูกกล่าวอ้างอีกด้วย

หนังสือแบบเรียนอ่านนอกเวลาได้กล่าวถึงผีต้องเหลือง โดยใช้การอ้างอิงโดยใช้สรรพนามและคำเรียกขาน ความตอนหนึ่งว่า

“สองพ่อลูกก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างเร่งรีบ เนื้อตัวเปล่าเปลือย เดินแหวกม่านฝนไปตามเส้นทางที่คดเคี้ยว ทั้งเนื้อทั้งตัวพวกเขาจะมีเพียงเปลือกตันลุนที่มาทาบแผ่รัศมีด้วยเถาวัลย์คาดเอวให้เปลือกตันลุนปิดบังสัญลักษณ์ของลูกผู้ชายไว้เบื้องหน้าอย่างหมั่นหม่อม

ในสายตาของคนเมืองแล้ว พวกเขาเป็นพวกเร่ร่อน เป็นคนป่า เป็นชนเผ่าที่ไม่มีวัฒนธรรมเด่นใด ๆ เป็นพวกผีต้องเหลืองของคนเหนือที่เคยเห็นการย้ายเพิงพักเมื่อใบต้องเริ่มเหลือง”

จากข้อความที่ยกมาข้างต้น เห็นได้ว่าผู้เขียนใช้สรรพนาม พวกเขา พวกผีต้องเหลือง แทนการกล่าวถึงชนเผ่านี้โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 แทนการเรียกว่าผีต้องเหลือง แต่ยังคงไม่ทิ้งความหมายกระแสหลักของสังคม โดยมีการใช้คำเรียกขานมาต่อกย้ำให้กลุ่มคนเหล่านี้ดูด้อยกว่าและแตกต่างคนเมือง เช่น คนป่า ชนเผ่า การใช้การอ้างอิงในเรื่องเล่าหลักทำให้การอ่านมีความน่าสนใจมากขึ้นทั้งยังแสดงให้เห็นมุมมองของคนเมืองที่ให้ค่ากลุ่มคนเหล่านี้ว่าไร้ซึ่งวัฒนธรรมอย่างเช่นตน

2.2 วิธีการขยายความ (modification) เป็นการใช้อรรถาธิบายคำที่เป็นส่วนขยาย อาจเป็นคำ วลี หรืออนุภาค ทำให้เกิดส่วนที่เด่นชัด (foreground) อาจเป็นความหมายทางที่ดี (positive meaning) หรือความหมายทางลบ (negative meaning) และส่วนที่เป็นพื้นหลัง (background) มักจะเป็นส่วนประกอบที่ช่วยทำให้สิ่งที่ต้องการเน้นเด่นชัดขึ้น อาจเป็นสถานที่ บรรยากาศ เวลา ความต่อนหนึ่งว่า

“ บ้านในความหมายของมลาปรี มันไม่ใช่สถาปัตยกรรมซับซ้อนที่ต้องมีหลังคาเลิศหรู มีห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว ห้องรับแขก หากแต่บ้านของเขาก็คือเพิงหมาแหงนที่ปลูกอยู่บนดอยสูง เป็นเพิงง่าย ๆ ที่มีเพียงเสาไม้เล็ก ๆ สองต้นค้ำไว้ด้านหน้า ผูกพาดด้วยแขนงไม้เล็ก ๆ เเท่ต้นอ้อย หลังคามุงด้วยใบตองป่าเพียงไม่กี่ใบ ช้างในเปิดโล่งพอที่คนในครอบครัวจะนอนเรียงกันได้ไม่เกินห้าคน บ้านของเขาไม่มีพื้นที่ยกเป็นสัดส่วนสำหรับเป็นที่นอน หากแต่พื้นหินบนดอยสูงนั่นแหละ เมื่อใช้ใบตองปูทับเสียแล้วก็คือพื้นถาวรสำหรับการนอนได้อย่างวิเศษ ”

จากเนื้อเรื่องที่ยกมาแสดงให้เห็นความเด่นชัดว่ามลาปรีมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายกับธรรมชาติ โดยอธิบายพื้นหลังให้เห็นถึงลักษณะที่อยู่ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติง่าย ๆ เป็นที่อยู่อาศัยเพื่อบังแดดฝน แตกต่างจากคนเมืองที่มีความเป็นอยู่ที่ซับซ้อน

2.3 วิธีการใช้อุปมา (metaphor) เป็นกลวิธีทางภาษาเพื่อสร้างจินตภาพแก่ผู้อ่านและเกิดพลังในการสื่อความหมาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อไปยังผู้อ่านให้เห็นภาพที่มีสีสันมากขึ้น ความต่อนหนึ่งว่า

“พวกเขาคือมลาปรี คนที่มีดอยสูงเป็นบ้าน มีอาตถ (ดวงอาทิตย์) เป็นพ่อ มีอาอุย (ดวงจันทร์) เป็นแม่ มีชะมอ (ดวงดาว) เป็นลูกเปรียบเสมือนความหวังอันพริบพราย ”

จากเนื้อเรื่องที่ยกมาแสดงให้เห็นความหมายของการเคารพธรรมชาติที่เปรียบพ่อแม่เป็นดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ การเคารพธรรมชาติเหมือนบุพการีเป็นการแสดงความหมายว่ากลุ่มคนเหล่านี้ให้ความสำคัญกับป่าและธรรมชาติ อีกทั้งยังเน้นย้ำความหมายว่าพวกเขาไม่มีทางที่จะทำลายธรรมชาติ

2.4 วิธีของเรื่องเล่า (narrative) เป็นการนำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาเพื่อแสดงรายละเอียดและความต่อเนื่องของเหตุการณ์ ความต่อนหนึ่งว่า

“ มลาปรีอยู่กับป่า มีป่ามีมลาปรี ไม่มีป่าไม่มี มลาปรี ” ตะเบ็งหันมองรอบดอยสูง “เมื่อก่อนมลาปรีตายก่อนป่า แต่เดี๋ยวนี้ ป่าตายก่อนมลาปรี ”

จากเนื้อเรื่องข้างต้นแสดงให้เห็นลำดับของเวลาในอดีตที่บ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างผีตองเหลืองกับป่าเน้นย้ำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติว่าเมื่อคนทำลายป่าก็ทำลายคน

การวิจัย หนังสืออ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตองเหลืองสำหรับเยาวชนไทย เพื่อศึกษาการสื่อความหมายของผีตองเหลืองให้เยาวชนได้เรียนรู้ จากหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” พบว่า ปรากฏการสื่อความหมายถึงผีตองเหลือง 4 ความหมาย 1. ผีตองเหลืองเป็นผู้เคารพและเกรงกลัวธรรมชาติ 2. ผีตองเหลืองเป็นคนป่าเร่รอน 3. ผีตองเหลืองเป็นผู้รักธรรมชาติและผืนป่า และ 4. ผีตองเหลืองเป็นชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ โดยใช้กลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีอ้างอิงถึง (Referencing) 2) กลวิธีการขยายความ (Modification) 3) กลวิธีการใช้อุปมา (Metaphor) และ 4) การใช้เรื่องเล่า (Narrative)

ดังนั้นหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นการสร้างลักษณะของตัวละครที่มีความรักและห่วงหาอาทรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นสาธารณสมบัติของคนทุกคน ไม่เพียงหนังสืออ่านนอกเวลาจะเป็นสื่อบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เพียงแต่ความเพลิดเพลิน แต่ยังปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม เพื่อให้เยาวชนอันเป็นกำลังหลักของชาติเติบโตไปอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตและเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นต่อไปในสังคมอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง หนังสืออ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตอเหลืองสำหรับเยาวชนไทย เพื่อศึกษาการสื่อความหมายของผีตอเหลืองให้เยาวชนได้เรียนรู้ จากหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” พบว่า ปรากฏการสื่อความหมายถึงผีตอเหลือง 4 ความหมาย คือ 1. ผีตอเหลืองเป็นผู้เคารพและเกรงกลัวธรรมชาติ 2. ผีตอเหลืองเป็นคนป่าเร่ร่อน 3. ผีตอเหลืองเป็นผู้รักษาธรรมชาติและผืนป่า และ 4. ผีตอเหลืองเป็นชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ โดยใช้กลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการอ้างอิง (Referencing) 2) กลวิธีการขยายความ (Modification) 3) กลวิธีการใช้อุปมา (Metaphor) และ 4) การใช้เรื่องเล่า (Narrative) โดยมีรายละเอียดดังนี้ ความหมายของผีตอเหลืองในเรื่องเล่าหลักนำเสนอความหมายในเชิงบวก เพื่อต้องการให้เห็นผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและผืนป่า โดยผู้แต่งนำเสนอผ่านตัวละครหลักที่เป็นชนเผ่าที่อาศัยและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและผืนป่า โดยให้ความเคารพผืนป่าดังบุพการี ซึ่งค่านิยมของคนในสังคมกระแสหลักเชื่อว่าพ่อแม่คือผู้ให้กำเนิด เราในฐานะลูกต้องตอบแทนพระคุณและดูแลท่าน เช่นเดียวกับตัวละครที่เคารพธรรมชาติและผืนป่าเพราะหากไม่มีธรรมชาติและผืนป่าชนเผ่าของเขาก็ไม่มีที่อยู่และอาหารเช่นกัน

อย่างไรก็ตามความหมายของผีตอเหลืองที่มีอยู่ชุดความคิดของสังคมกระแสหลักก็ยังคงมีอิทธิพลต่อผู้เขียนในการผลิตซ้ำความหมายของสังคมกระแสหลักที่ว่าผีตอเหลืองคือคนป่าที่อาศัยเร่ร่อนไปในป่ามีวัฒนธรรมเช่นคนเมือง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่ปกปิดเพียงอวัยวะที่บ่งบอกเพศสภาพบ้านเรือนที่ไม่มั่นคงสร้างเป็นเพียงเพิงพักชั่วคราวเพื่อหลบแดดฝน เมื่อถึงเวลาก็ย้ายไปสร้างยังที่แห่งใหม่ ไม่มีวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สะท้อนความคิดของพวกผีตอเหลืองว่ามีความคิดที่ไม่ซับซ้อน และไม่ริยะเยียบอย่างคนเมือง ถึงพวกเขาจะมีความคิดไม่ซับซ้อนแต่ผู้เขียนก็ดึงความหมายของความเป็นผู้รักษาธรรมชาติและผืนป่าจากการนำเสนอวิถีชีวิตของตัวละครโดยตัวละครหลักแสดงถึงการรักษาสมดุลทางธรรมชาติโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติหรือเบียดเบียนธรรมชาติน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น เช่น การสร้างบ้านผู้เขียนบรรยายให้เห็นว่าพวกเขาใช้กิ่งไม้เล็ก ๆ ขนาดเท่าต้นอ้อยเพื่อทำเป็นเสาและใช้ใบตองปามาเป็นหลังคาเพื่อหลบแดดหลบฝน ทั้งยังรักษาแหล่งอาหารในธรรมชาติโดยใช้ส่วนที่เอามาเป็นอาหารแต่ยังคงรักษาแหล่งผลิตอาหารของเขาไว้เพื่อผลิตอาหารให้เขาต่อไป

ส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ แต่ความหมายของการสูญพันธุ์ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอไม่ใช่การสูญเสียชีวิตของชนเผ่านี้แต่เป็นการสูญเสียตัวตนและอัตลักษณ์ของเผ่าต้องเหลือง ในการดำรงชีวิตที่อยู่กับธรรมชาติและผืนป่าสะท้อนจิตสำนึกให้แก่ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนรู้จักรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพราะธรรมชาติเป็นทั้งที่อยู่แหล่งอาหารรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต หากเยาวชนที่เป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คงไม่เพียงแต่ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองที่สูญพันธุ์แต่อาจหมายรวมถึงมวลมนุษยชาติก็อาจสูญไปด้วยเช่นกัน

ในการสื่อความหมายถึงเผ่าต้องเหลืองนั้นผู้แต่งใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อให้เรื่องราวน่าสนใจโดยแสดงความสัมพันธ์ของตัวละครและเรื่องเล่าผ่านกลวิธีการอ้างอิงถึงเพื่อให้งานเขียนน่าสนใจมากขึ้นแต่ไม่เสียรูปความไป การกล่าวอ้างอิงโดยใช้สรรพนาม คำเรียกขานและวลีต่าง ๆ สะท้อนความงามในภาษาที่สร้างให้ตัวละครมีความโดดเด่นและแสดงความหมายได้เด่นชัดขึ้น อีกทั้งใช้การขยายความเพื่อสร้างความหมายในทางบวกเพื่อปลุกจิตสำนึกของผู้อ่านให้เห็นว่า เผ่าต้องเหลืองให้ความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นพื้นที่สร้างปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์

กลวิธีทางภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบทำให้เห็นการตระหนักรู้และสร้างจินตภาพที่ดีของผู้อ่านที่เป็นเยาวชน คงเลี่ยงไม่ได้ในการใช้อุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ที่สื่อความหมายออกมาได้อย่างชัดเจน การใช้อุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ในเรื่องที่นำธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับพ่อแม่ ซึ่งความคิดกระแสหลักที่เยาวชนถูกหล่อหลอมจากสังคมไว้นั้นเข้าใจสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบได้เข้าใจง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตามการลำดับเรื่องราวก็เป็นกลวิธีในการเล่าเรื่องที่แสดงให้เห็นลำดับของเวลาและความสัมพันธ์ระหว่างของสองสิ่งเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังเน้นย้ำความหมายที่กล่าวถึงเผ่าต้องเหลืองในเชิงบวกให้เด่นชัดขึ้น การใช้กลวิธีต่าง ๆ ในเรื่องเล่ากระแสหลักเพื่อสร้างความหมายของเผ่าต้องเหลืองให้เด่นชัดขึ้น กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนเป็นวรรณกรรมคำสอนประเภทหนึ่งที่มุ่งเน้นให้ผู้อ่านมีความตระหนักรู้ที่ดีในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาข้างต้นชี้ให้เห็นมุมมองเช่นเดียวกับสุรางค์ แพรกทอง (2535) ในวรรณกรรมเยาวชนของมาลา คำจันทร์ มีเนื้อหาเด่นทางจริยธรรมและกลวิธีการประพันธ์ โดยแบ่งเนื้อหาตามจริยธรรมออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. เนื้อหาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เช่น ความรัก ความเมตตากรุณา โดยผู้วิจัยอธิบายว่าจริยธรรมดังกล่าวเป็นพื้นฐานที่สังคมมุ่งหมายให้เยาวชนอันเป็นกำลังหลักของตนพึงมี 2. เนื้อหาด้านจริยธรรมซึ่งแสดงคุณสมบัติที่สร้างสรรค์คุณภาพของมนุษย์ เช่น ความใฝ่รู้ และความกระตือรือร้น คุณสมบัติทั้งสองเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวแต่การกระตุ้นคุณสมบัติดังกล่าวให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมต้องอาศัยสิ่งเร้า อันเกิดจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม เพื่อสร้างสรรค์ให้เยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของสังคม แต่งานวิจัยของผู้เขียนแตกต่างกันกับงานวิจัยของสุรางค์ แพรกทอง (2535) ที่จริยธรรมที่โดดเด่นในการปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนมีความตระหนักถึงการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเท่าเทียมกัน

ของความเป็นมนุษย์ จริยธรรมในด้านนี้มักถูกให้ความสำคัญเป็นลำดับท้าย ๆ ในการสร้างคุณสมบัติให้กับเยาวชน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เพียงแต่เป็นวรรณกรรมสะท้อนสังคมและปลูกฝังจิตสำนึกต่าง ๆ ผ่านชุดความคิดกระแสหลักของสังคม แต่ยังปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็มีความศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันของมนุษย์

สรุป

การวิจัยหนังสืออ่านนอกเวลาเกี่ยวกับผีตอเหลืองสำหรับเยาวชนไทย เพื่อศึกษาการสื่อความหมายของผีตอเหลืองให้เยาวชนได้เรียนรู้ จากหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” พบว่า ปรากฏการสื่อความหมายถึงผีตอเหลือง 4 ความหมาย 1. ผีตอเหลืองเป็นผู้เคารพและเกรงกลัวธรรมชาติ 2. ผีตอเหลืองเป็นคนป่าเร่ร่อน 3. ผีตอเหลืองเป็นผู้รักษาธรรมชาติและผืนป่า และ 4. ผีตอเหลืองเป็นชนเผ่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ โดยใช้กลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีอ้างอิงถึง (Referencing) 2) กลวิธีขยายความ (Modification) 3) กลวิธีการใช้อุปมาอุปไมย (Metaphor) และ 4) การใช้เรื่องเล่า (Narrative)

ดังนั้นหนังสืออ่านนอกเวลาสร้างเสริมจริยธรรมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเรื่อง “มลาปรี” จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นการสร้างลักษณะของตัวละครที่มีความรักและหวงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นสาธารณสมบัติของคนทุกคน ไม่เพียงหนังสืออ่านนอกเวลาจะเป็นสื่อบันเทิงรูปแบบ

หนึ่งที่ทำให้เพียงแต่ความเพลิดเพลิน แต่ยังไม่ปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม เพื่อให้เยาวชน อันเป็นกำลังหลักของชาติเติบโตไปอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตและเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นต่อไปในสังคมอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยพบว่าความหมายของผีตองเหลืองในเรื่องเล่าหลักนำเสนอความหมายในเชิงบวก เพื่อต้องการให้เห็นผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและผืนป่า ทั้งยังส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ กลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมมักถูกแบ่งให้เป็นชนชั้นสองในสังคม จากชุดความคิดและค่านิยมกระแสหลักทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มักถูกสังคมด้อยค่าและให้ความหมายในเชิงลบดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ การสื่อสารเพื่อสร้างความหมายในเชิงบวกเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ จึงจะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญจะสร้างความรับรู้และความเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ระหว่างคนในสังคมเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้สังคมเกิดความเท่าเทียมตลอดจนการจัดและดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพหรือนำความรู้ความสามารถและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สำหรับพัฒนาสังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้พบว่าการศึกษาหรืองานวิจัยทางวรรณกรรมเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยเห็นว่าควรสนับสนุนให้มีการศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในวรรณกรรมเยาวชนในมิติต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้คนในสังคมในเข้าใจหรือมีมุมมองต่อกกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเชิงบวกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพมหานคร: อินฟินิตี้เพรส.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองกับสื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- บุญยาพร กิตติสุนทรโรภาส และนิธิตา แสงสิงแก้ว. (2562). ภาพตัวแทนของตัวละครที่มีภาวะจิตเภทในภาพยนตร์ไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*. 37(3). 67-80.
- ประเสริฐ ชัยพิภุสิต. (2542). *สิบสองชนเผ่าในประเทศไทย: วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์*. เชียงใหม่: มูลนิธิวัดศรีโสดา.
- ปราณี ปราบริปู, ปรัชญา ใจภักดี, พรทิพย์ รักชาติ และจงกล เกียรติยะยูร. (2560). แนวทางการสร้างหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(2), 346-359.
- มนนกุล ทิมอ่ำ. (2548). *การวิเคราะห์หนังสือเรียน สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 – 2544 : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2548). *สำนันิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมไทยกับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ แพรกทอง. (2535). *การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนของ มาลา คำจันทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เสรี อางสาลี. (2506). *15 เฝ้าในไทย*. พระนคร: พิทยาการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง รายชื่อหนังสืออ่านนอกเวลา สารการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สืบค้น 20 มกราคม 2566. จาก <https://www.obec.go.th/>.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สถาบันภาษาไทย กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการจัดการเรียนรู้หนังสืออ่านนอกเวลา สารการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: สกสศ.ลาดพร้าว.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. London: Longman.